

D'esquerra a dreta, Xosé Luls Barreiro, Uxía Senlle i Margarita Ledo.

gast com a tal, encara preval l'enorme necessitat de canvi que surava en aquesta societat. El PP fins i tot pot perdre el seu feu d'Orense a les municipals”.

Per acabar, Ledo remarca que “molts dels participants en l'elaboració d'*Hai que botalos* no es reconeixen massa en el tipus de transformacions que han vingut després pensen que són excessivament convencionals, esperaven un trencament més contundent”.

En una taula del restaurant gallec O Dezaseis –recomanat el març passat a *The New York Times*–, la cantant Uxía Senlle recorda emocionada la resposta ciutadana a la catàstrofe del Prestige. Ella, com De Toro i Rivas, era cap visible de Nunca Máis, i encara avui exhibeix llàgrimes als ulls quan evoca “l'estima de la gent, tota aquella gent que va venir a netejar les nostres platges”.

“Nunca Máis –rememora Uxía– va nàixer pel sentiment d'orfandat que vam tenir en comprovar que Fraga era incapaç d'anar a Madrid i donar-hi un colp de puny. La gestió d'aquell cas va ser nefasta, i això perviurà molts anys a la ment dels gallecs.”

Ella i més gent està convençuda que el canvi s'ha degut en bona mesura a la capacitat mobilitzadora de Nunca Máis, i per això desmenteix els que van dir que la tragèdia marina no va tenir efectes a les urnes: “A Muxía va caure una allau de milions, la gent volia *'outro máis'*, i la victòria del PP a l'alcaldia era previsible: hi ha engranatges difícils de desmantellar, els diners sempre han callat moltes veus discrepans, a Galícia.”

“Avui hi ha una Galícia emergent, amb

molt de talent per metre quadrat... calia un paraigua que ens arrecerara de la 'Galícia a la intempèrie', que deia Suso de Toro, i aquest paraigua va ser Nunca Máis. Avui respirem.”

La plataforma passa un moment d'incertesa. Si bé aquest estiu, amb motiu de la dèria piròmana, va reformular-se tímidament com a Nunca Máis Lumes –De Toro i la pròpia Uxía van insinuar que la mà del PP estava al darrere dels incendis–, la seua activitat actual és escassa. La cantant parla de “reformular Nunca Máis, potser fent-hi una fundació que fiscalitze la tasca mediambiental del Govern de torn”. Per Suso de Toro, per contra, “allò va ser una resposta cívica no tant a una catàstrofe ecològica com a la catastròfica gestió dels governs gallec i estatal, però els moviments desapareixen, i aquest ja s'ha acabat. Avui queda una gestora, lligada al BNG, i jo, personalment, no m'hi sent partícip...”

El perill, hi és: cada dia circulen més d'un centenar de vaixells perillosos davant les costes gallegues, però Manuel Rivas pensa, com De Toro, que “la plataforma Nunca Máis va funcionar el temps que havia de fer-ho, seria nostàlgic mantenir-la de manera artificial. Jo aposte per fer una fundació, una mena de fòrum de Porto Alegre de la mar”.

Galícia, governada gairebé durant setze anys, per un exministre de Franco, respira. En això coincideixen aquells que van batallar pel relleu de Fraga. Ara anhelan que el vent que bufa a la punta Roncudo, que sembla fer trontollar el far de Corme, penetre amb força terra endins.

RAFAEL TURNÉS

Setze anys com a president de la Xunta de Galícia...

— ...Gairebé setze anys, quatre legislatures, totes elles amb majoria absoluta. En l'última ocasió, vaig obtenir més vots, però junts [PSdG i BNG] sumaven un diputat més. Un sistema molt opinable, però bé...

—Per què creu que no va revalidar la majoria absoluta, l'any 2005?

—Hi va haver una intervenció molt forta del Govern Zapatero, que acabava d'arribar al poder; van influir tot el que van poder en el vot de l'emigració, a través de les seues relacions amb [Néstor] Kirchner [president de l'Argentina]; hi va influir tot allò del Prestige, i, mire vostè, avui hi ha un Prestige cada dia, diga el que diga la ministra de Foment sobre el que hi va haver fa poc a l'estret de Gibraltar... Però no en vull parlar, d'aquest tema. Jo ara represente Galícia al Senat, vaig per allà molt menys del que voldria, i el primer manament en política és “no fer nosa”. Em limite a ajudar els meus successors després del congrés

“Seria menys dolent un Govern del PP i el BNG”

Manuel Fraga, president de la Xunta de Galícia entre 1989 i 2005. Sobren més presentacions. Critica sense embuts el nou executiu gallec i no s'està de fer referències a la política estatal.

modèlic, brillantíssim, en què vam escollir la nova junta directiva.

—**Quina herència deixa a Galícia?**

—En tres punts clau com ara les comunicacions, l'educació i la sanitat, hi ha un abans i un després claríssim. Això va permetre una gran expansió de Galícia, que ara, desgraciadament, sembla aturar-se: se'n van grans empreses crea-

des aleshores... Jo estic satisfet d'haver complert amb el meu deure, vaig demostrar que es podia fer una autonomia molt autonomia sense plantejar cap problema a la unitat d'Espanya, com passa en uns altres indrets en aquest dramàtic moment que vivim.

—**A Galícia, ara hi ha un bipartit...**

—...Que manté grans diferències.

—**Com acostuma a passar en els governs de coalició. En tot cas...**

—...No, no, no. Són diferències fonamentals.

—**En quins aspectes?**

—En tots. Li posaré un exemple: el rei va enviar el president de la Xunta, del partit socialista, com a delegat regi a l'Ofrena Nacional a l'Apòstol Sant Jaume, i els altres [BNG] no sols no van acudir a l'acte, sinó que fins i tot van organitzar un míting a tocar de la catedral. Ja em dirà vostè si això no és un govern dividit i amb problemes.

—**En tot cas, el bipartit gallec no fa tant de soroll com uns altres governs de coalició que hi ha hagut a l'estat.**

—A Galícia ningú no recorda una cosa semblant.

—**Aquesta crisi de què parla no té una traslació...**

—...Li dic a vostè que, com a exemple de govern dividit, el gallec d'avui és un model. Aquesta és la meua opinió.

—**Ha notat una evolució al BNG des que Anxo Quintana lidera el partit?**

—El Bloque també té les seues divisions internes, que ha hagut d'acceptar amb la reintegració de persones que havia eliminat, com ara el professor Beiras. És un partit minoritari i depèn massa de les personalitats de cada moment.

—**Veu semblances entre BNG i ERC?**

—Pel que fa a esquerra, sí; però, que jo sàpiga, aquests encara no s'han declarat republicans. Saben perfectament que la monarquia és important. Això ho ignoren en unes altres parts d'Espanya, però a Galícia hi ha bastant sentit comú, fins i tot entre els que en tenen poc.

—**No són comparables, per tant.**

—No, no, absolutament no. Un senyor com Carod-Rovira, que se'n va a Perpinyà a dir “maten vostès on vulguen, excepte a Catalunya, que no és Espanya”... això no ocorre a Galícia.

—**Vostè sovint ha dit que el Bloque és un partit “nacionalista radical”.**

—I ho és, això no ho discuteix ningú. Però vostè el compara amb ERC, que no és el mateix. Vull ser imparcial.

—**És cert que la seua relació amb Xosé Manuel Beiras va millorar amb el pas del temps?**

—Jo sempre he tingut relació amb el professor Beiras: les nostres famílies s'entenen bastant bé. Enmig d'un debat sobre l'estat de l'autonomia, vaig encai-

xar-li la mà i vàrem tenir quatre reunions, dues de públiques i dues a casa, vàrem teixir una bona relació. Però va venir allò del Prestige, van enganyar-lo, van entabanar-lo, i després van fer-lo fora del partit. És un gran intel·lectual.

—Tenint en compte el preu tan car de les majories absolutes, troba factible, a mitjà termini, un govern gallec de coalició entre el PP i el BNG?

—Seria menys dolent que no el que hi ha ara, però és molt poc probable. La majoria natural som nosaltres, i després del que vivim, amb els incendis i una sèrie de desviacions rares de l'acció de govern, és més probable que [després dels

—No, no, no. La diferència va ser de 4.000 vots.

—PSdG i BNG, junts, van recollir més de 100.000 vots més que el PP...

—...Per 4.000 vots, no tenim avui majoria absoluta.

—Però no van ser 4.000 vots...

—Ja li he dit les dades que sé. Si vostè té una altra estadística, perfecte, però no em demane a mi que la transmeta.

[El 19 de juny de 2005, el PP va rebre 756.562 vots; el PSdG, 555.603, i el BNG, 311.953. Socialistes i nacionalistes van sumar 110.994 més que el PP, si bé aquest partit, per la llei d'Hondt, va estar a punt de continuar al Govern.]

—No, no, no. La boina i el birret és evident que... I hi ha moltes més coses d'aquestes. Diferències de matís, diferències locals, petites qüestions, però tot això s'integra dins d'un partit modèlic.

—No és com la divisió del PP valenciana, entre campistes i zaplanistes.

—Però aquest tema ja s'ha resolt.

—Això és molt dir.

—No, no. S'ha resolt. S'ha resolt. El problema és saber si s'ha resolt o no, i s'ha resolt.

—Tornem-hi, a Galícia. El PP sembla mantenir-se prou bé en l'àmbit rural, però afluixa a les set grans ciutats. Per què creu que passa això?

—A la major ciutat de Galícia, que és Vigo, tenim una magnífica alcaldessa.

[A Vigo, les desavinences entre PSdG i BNG van dur al poder el PP, que governa amb 10 regidors sobre 27.]

—Sempre s'ha sentit dir, també, que els joves gallecs havien d'emigrar si volien trobar feina.

—Vostè parla d'uns altres temps. Jo sóc fill d'emigrants que van conèixer-se a Cuba. Galícia ja no produeix emigrants. Desgraciadament, i com passa a tot Espanya, ha baixat la natalitat.

—Es a dir, que els joves avui troben feina a Galícia.

—Alguns s'estimen més de treballar a fora, ningú no els ho prohibeix. Però, efectivament, l'ocupació ha millorat moltíssim a Galícia... El que passa és que ara algunes indústries no ben tractades per l'actual Govern, com és el cas de Pescanova, se n'estan anant.

—Ens interessaria també conèixer el seu parer sobre la reforma de l'Estatut gallec, que ha quedat estacada per la possible inclusió o no del terme nació al preàmbul...

—...És que això és una bestiesa! Els gallecs en diem *sandez*. Diuen que un "Estatut de nació" dona més categoria. Però, per què?

—Recorden la nació de Breogán.

—*Nazón de Breogán!* Això està extret de la segona part de l'himne gallec, que és obra d'un poeta romàntic del segle passat, n'Eduardo Pondal, *el Bardo* Pondal, el qual es referia a un personatge que a Irlanda anomenen Brug, que no va existir mai.

—Aleshores, quina solució...

—...S'ha de reformar i millorar l'actual Estatut. El Parlament gallec em demanà la meua opinió, i vaig comentar

propers comicis gallecs] no calga una coalició.

—Vostè...

—Que quede clar que no sóc partidari dels governs de coalició, com tampoc no ho sóc d'un sistema electoral com el que tenim a Espanya, que permet als petits partits representar un paper que no els hi correspon. Els anglesos, que van inventar el sistema proporcional, han retornat al sistema majoritari simple. Allà se sap qui fa una majoria i qui la perd, és fàcil obtenir majories i és fàcil governar.

—Vostè defensa, doncs, que governe el partit que tinga un vot més.

—Sense cap mena de dubte.

—En les últimes eleccions gallegues, hi va haver un transvasament de vot entre la dreta i l'esquerra, que va sumar 100.000 vots més que la dreta.

—Adés ha qualificat de modèlic l'últim congrés del PP gallec. En els mesos previs hi havia hagut tensions...

—...No n'hi va haver mentre jo estava, ni al congrés. Ni n'hi haurà. El PP, que sempre ha tingut èxits, està centrat en la societat gallega, que se sent tan espanyola com gallega i tan gallega com espanyola, que té molt de sentit comú.

—No em negarà que càrrecs del PP gallec, com ara Francisco Cacharro [president de la Diputació de Lugo i senador], s'han mostrat ben crítics amb la direcció del partit.

—El senyor Cacharro pot tenir diferències, però, que jo sàpiga, ara no manté cap discrepància important.

—O siga, que allò de la boina i del birret són invencions de la premsa, per dir-ho d'alguna manera.

que l'actual Estatut ha funcionat perfectament, ha permès canviar les comunicacions, la sanitat, l'educació, ha permès la instal·lació de grans empreses, etcètera i un llarg etcètera. Però vostè sap que en aquest moment el Govern que tenim, si és que es pot anomenar Govern el que tenim ara a Madrid, començà plantejant unes reformes constitucionals i ara ha endegat la reforma dels estatuts. Doncs bé, a més s'està enllestint una llei de coordinació de les autonomies... Mire, tot allò que siga destruir nacions és dolent. Jo vaig escriure sobre això ja als anys cinquanta, al llibre *La crisis del estado*, quan vaig dir que l'estat s'havia quedat petit per a aspectes com l'economia o la defensa. Jo explicava que no calia trenca els estats, però sí descentralitzar-los. Ho deia als cinquanta i encara ho pense avui dia.

—**L'Estatut andalús parla, al preàmbul, de "realitat nacional". Acceptaria aquesta definició per a Galícia?**

—Mire vostè, jo no vull parlar d'això. Jo done suport, en cada cas, a la solució més pràctica. Els portaveus [andalusos] volien una referència a Blas Infante, però alhora van acceptar més de 50 esmenes del PP al preàmbul, i ha quedat un estatut perfectament viable. I a Galícia, cal ampliar l'Estatut, no inventar-ne un de nou. "Volem un Estatut de primera!"... L'Estatut de Galícia ja és de primera. Això només se li acut al senyor Quintana, que ha de tornar a l'escola!

—**Vostè defensa la representació directa de Galícia a Europa...**

—Jo he proposat reformes importants, al llarg de la meua vida. Si als anys cinquanta ja parlava d'aquestes coses. Vaig proposar, també, la conferència de presidents autonòmics, que ara es fa, però sense reglament, sense informació prèvia, sense projectes. Vaig ser el primer a demanar la reforma del Senat, perquè és com si no existira, i avui aquesta reforma està aturada.

—**El conseller de pesca gallec hauria d'acompanyar la ministra en les negociacions de Brussel·les?**

—Una proposta meua, que ara es comença a fer, és que, si es tracta de l'oli, hi vaja un representant andalús; si és de pesca, doncs un de gallec.

—**Traspassaria les competències de ports i aeroports a les autonomies?**

—Caldria estudiar-ho. No li donaré a vostè una resposta.

"Aznar hauria guanyat Zapatero, sens dubte"

—**Podria haver-hi un altre Prestige?**

—L'Estatut que nosaltres vam presentar incloïa una competència fora de les ries, però la decisió ha estat que aquestes competències són del Govern. Tothom sap, però, que hi ha un angle a la costa pel qual passen moltes naus carregades de petroli. El risc hi és, com a França, a Anglaterra, etcètera. A Galícia, en setze anys, passant milers de vaixells per allà, sols hi va haver el cas del Prestige. Ni a França ni enlloc va sorgir un moviment com Nunca Más, que va criticar el Govern, com si aquest poguera demanar que no passen vaixells.

—**Sense el Prestige hi hauria hagut els 12.400 milions del Pla Galícia?**

—El Pla Galícia va fer-se aprofitant aquella circumstància.

—**Ja que parlem de l'era Aznar: limitaria els mandats a dos anys?**

—Aznar va limitar el seu mandat voluntàriament. Va demostrar la seua bona fe, perquè hauria guanyat un tercer mandat. Si s'haguera presentat, no passaria el que està passant.

—**Si s'haguera presentat a la reelecció, i malgrat l'11-M, vostè opina que Aznar hauria guanyat José Luis Rodríguez Zapatero?**

—Sense cap mena de dubte. I tal vegada no hi hauria hagut 11-M.

—**Rajoy no el podia igualar, vaja.**

—Home, Aznar ja havia demostrat la seua capacitat. El cas és que hauria estat molt més difícil violar les regles del dia de reflexió, com va passar.

—**Hauria de reconèixer Aznar errades en el tema de l'Iraq?**

—La política exterior d'Espanya, ara com ara, no existeix. Ell va mirar de prendre'n una, posant-se del costat de l'única gran potència que queda al món, no va ser disbaratat. Està clar, però, que allò va eixir malament. Crec que no va ser un gest disbaratat, però després tot es va complicar més del que semblava. No critique la decisió d'Aznar, però tampoc no la defense.

—**Un altre tema espinós és la llei de la memòria...**

—...Ha vingut simpàtic, vostè. Estic absolutament en contra d'aquesta llei! Hi ha qui, per qüestions personals, vol mirar cap enrere, però aquest camí ens duu al segle XIX, al fracàs del 98.

—**Entenc que no és partidari, doncs, d'obrir les fosses comunes?**

—Allò que va passar, va passar. Les famílies ja s'han reconciliat... Jo estic completament en contra de la llei de la memòria històrica, ja li ho he dit!

—**Al cementiri de València, Rita...**

—...Si hi ha un model de comunitat i de ciutat ben governada, és València.

—**A València, l'alcaldeessa Barberà pretén construir sobre una fossa comuna de repressaliats del franquisme. Li sembla oportú?**

—No hem de mirar enrere, hem de mirar endavant.

—**La figura de Franco es jutjarà amb més amabilitat d'ací trenta anys?**

—Probablement, com va passar amb Napoleó. El país que va trobar Franco, després de la República, no anava enlloc. La història posa cadascú al seu lloc.

—**Què li sembla que encara hi haja simbologia franquista als carrers?**

—A tocar de l'última estàtua [de Franco] que van llevar m'hi ha dues d'Indalecio Prieto i de Largo Caballero, que va dur la influència comunista a Espanya.

—**Són dues cares de la mateixa moneda, Largo Caballero i Franco?**

—O es lleven totes dues o no cap!

